

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky **vo veci starostlivosti súdu o maloletého O. B., narodeného X.**, bývajúceho u matky, zastúpeného kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny v K., dieťa rodičov A. B., bývajúcej v K. a V. M., bývajúceho v Č., zastúpeného JUDr. P. M., advokátom v K., **o zvýšenie výživného**, vedenej na Okresnom súde Košice - okolie, pod sp.zn. 9 P 444/ 2006, o dovolaní otca maloletého dieťaťa proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 30. apríla 2009, sp.zn. 8 CoP 362/2008, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie **o d m i e t a .**

Účastníkom konania nepriznáva náhradu trov dovolacieho konania.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Košice - okolie rozsudkom z 23. septembra 2008, č.k. 9 P 444/2006-107 zmenil rozsudok Okresného súdu Košice II z 10. januára 2003 č.k. 22 C 64/1993-344 vo výroku o výživnom na maloletého O. tak, že otcovi uložil povinnosť prispievať na výživu maloletého O. B., nar. X. zvýšeným výživným zo sumy 1200 Sk mesačne sumou 4000 Sk mesačne, vždy do 15-teho dňa v mesiaci vopred, do rúk matky, počnúc dňom 1. septembra 2006 do budúca. Dlžné výživné za obdobie od 1.9.2006 do 23.9.2008 v sume 70 000 Sk uložil otcovi zaplatiť do rúk matky do 60-tich dní od právoplatnosti rozsudku. O trovách konania rozhodol tak, že žiaden z účastníkov nemá právo na ich náhradu. Rozhodol tak s odôvodnením, že od posledného rozhodnutia o výživnom uplynulo 5 rokov a došlo k zmene pomerov na strane maloletého dieťaťa. Pri určení výživného súd zohľadnil aj osobnú starostlivosť matky o dieťa a vývoj životných nákladov.

Výživné určil od 1. septembra 2006, kedy začal maloletý študovať na strednej škole. O trovách konania rozhodol podľa § 146 ods. 1 písm. a/ O.s.p.

Krajský súd v Košiciach na odvolanie otca maloletého dieťaťa rozsudkom z 30. apríla 2009 sp.zn. 8 CoP 362/2008 napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa ako vecne správny v zmysle § 219 O.s.p. potvrdil. V celom rozsahu sa stotožnil s odôvodnením napadnutého rozhodnutia súdu prvého stupňa. Odvolací súd sa nezaoberal otcom vznesenou námietkou zaujatosti v odvolaní, pretože táto nespĺňala zákonné kritériá.

Rozsudok odvolacieho súdu napadol otec maloletého dieťaťa dovolaním, ktorého prípustnosť vyvodzoval z ustanovenia § 237 písm. g/ O.s.p. a v súvislosti s touto procesnou vadou namietal porušenie jeho práv na spravodlivý súdny proces. Poukázal na to, že v uvedenej veci sa dňa 27. mája 2008 konalo pojednávanie, napriek tomu, že dňa 16. mája 2008 doručil súdu námietku zaujatosti voči Okresnému súdu Košice - okolie, ako aj proti sudkyňi JUDr. E. K..

Matka maloletého dieťaťa dovolanie otca dieťaťa považovala za účelové v snahe vyhnúť sa zaplateniu dlžného výživného. Vo svojom vyjadrení uvádzala skutočnosti, spochybňujúce tvrdenia otca maloletého ohľadne zaujatosti sudkyne, poukazujúc na obsah spisu.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpený advokátom (241 ods. 1 O.s.p.) bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.), skúmal najskôr, či dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom.

V zmysle § 236 ods. 1 O.s.p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

V prejednávanej veci je dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu. Podľa § 238 ods. 1 O.s.p. je dovolanie prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej. V zmysle § 238 ods. 2 O.s.p. je dovolanie prípustné aj proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci. Podľa § 238 ods. 3 O.s.p.

dovolanie je prípustné tiež proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd vyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu. Osobitne však treba zdôrazniť, že v zmysle § 238 ods. 4 O.s.p. dovolanie nie je prípustné vo veciach upravených zákonom o rodine, okrem rozsudku o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo o osvojení.

V danom prípade dovolanie smeruje proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým sa rozhodlo vo veci upravenej Zákomom o rodine (vo veci výživného). Nejde pritom o rozsudok o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo o osvojení. Napadnutý rozsudok nevykazuje znaky rozsudku, proti ktorému je dovolanie prípustné, ale práve naopak, znaky rozsudku, v prípade ktorého je prípustnosť dovolania výslovne vylúčená.

S prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1 veta druhá O.s.p., ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnuť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O.s.p. (či už to účastník namieta alebo nie) neobmedzil sa Najvyšší súd Slovenskej republiky len na skúmanie prípustnosti dovolania smerujúceho proti rozsudku podľa § 238 O.s.p., ale zaoberal sa aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O.s.p. Uvedené zákonné ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu (rozsudku alebo uzneseniu), ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdu, spôsobilosti účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom).

So zreteľom na otcom maloletého tvrdený dôvod prípustnosti dovolania sa Najvyšší súd Slovenskej republiky osobitne zameril na otázku opodstatnenosti tvrdenia dovolateľa, že konanie trpí vadou uvedenou v § 237 písm. g/ O.s.p. (v prejednávanej veci konal sudca, voči ktorému vzniesol námietku zaujatosti).

Podľa ustanovenia § 237 písm. g/ O.s.p., dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

Podľa § 14 ods. 1 O.s.p. sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania vecí, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti.

Integrálnou súčasťou práva na spravodlivý (fair) proces tak, ako je vymedzený v čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd je garancia toho, aby vo veci rozhodoval nestranný, nezávislý a nezaujatý sudca. Nestrannosť, nezávislosť a nezaujatosť sudcu je jedným z hlavných predpokladov spravodlivého rozhodovania a jednou z hlavných predpokladov dôvery občanov a iných subjektov práva v právo a právny štát.

Nezaujatosť sudcu je predovšetkým subjektívnou psychickou kategóriou, vyjadrujúcou vnútorný psychický vzťah sudcu k prejednávanej veci v širšom zmysle, ktorý zahŕňa v sebe vzťah sudcu k predmetu konania, jeho účastníkom, ich zástupcom a podobne, o ktorých skutočnostiach je schopný relatívne presne podať informáciu iba sám sudca. Iba takto ponímaný inštitút nezaujatosti sudcu by však bol v praxi ťažko uplatniteľný, vzhľadom k nemožnosti objektívnej preskúmateľnosti vnútorných pocitov konajúceho sudcu. Inštitút nezaujatosti je preto potrebné chápať širšie, tiež v rovine objektívnej. Za takúto objektívnu rovinu však nie je možné považovať, ako sa nezaujatosť sudcu iba subjektívne javí účastníkom konania, ale len v nadväznosti na to, či reálne existujú objektívne okolnosti, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, že sudca určitým nie nezaujatým vzťahom k veci, disponuje. Vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania vecí nemusí byť založené na skutočne preukázanej zaujatosti, ale je postačujúce, ak možno mať pochybnosti o jeho nezaujatosti. Subjektívne hľadisko účastníka konania môže byť podnetom k takémuto preskúmvaniu zaujatosti, rozhodovanie o tejto otázke sa však musí uskutočniť výlučne z hľadiska objektívneho. To znamená, že otázka zaujatosti nemusí byť ustálená s absolútnou istotou. Pri jej posudzovaní nie je možné zohľadňovať len subjektívne pocity osôb zúčastnených na konaní, ale aj právny rozbor skutočností, ktoré k týmto pochybnostiam účastníka konania vedú.

Rovnako judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (viď napríklad rozhodnutia vo veciach Saraiva de Carvalho vs. Portugalsko, 1994, Gautrin vs. Francúzsko, 1998 a ďalšie) vychádza pri svojom rozhodovaní z dvojitého testu nezaujatosti sudcu: subjektívny test je založený na základe osobného presvedčenia sudcu (personal conviction of a particular judge) v danej veci, objektívny test sleduje existenciu dostatočných záruk, že je možné v tomto ohľade vylúčiť akúkoľvek legitímnu pochybnosť (quarantees sufficient to exclude any legitimate doubt in this respect).

Podľa § 15a ods. 1 O.s.p., účastníci majú právo z dôvodov podľa § 14 ods. 1 uplatniť námietku zaujatosti voči sudcovi, ktorý má vec prejednať a rozhodnúť.

Podľa § 15a ods. 2 O.s.p., účastník môže uplatniť námietku zaujatosti podľa odseku 1 najneskôr na prvom pojednávaní, ktoré viedol sudca, o ktorého vylúčenie ide, alebo do 15 dní, odkedy sa mohol dozvedieť o dôvode, pre ktorý je sudca vylúčený.

Podľa § 15a ods. 3 O.s.p., v námietke zaujatosti musí byť uvedené, proti komu smeruje, dôvod, pre ktorý má byť sudca vylúčený, a kedy sa účastník podávajúci námietku zaujatosti o dôvode vylúčenia dozvedel. Na podanie, ktoré nespĺňa náležitosti námietky zaujatosti, súd neprihliadne; v tomto prípade sa vec nadriadenému súdu nepredkladá.

Právo účastníka uplatniť námietku zaujatosti patrí medzi jeho procesné práva, ktorého základ pramení priamo z Ústavy Slovenskej republiky (čl. 46 ods. 1 Ústavy SR). Toto právo mu patrí len vo vzťahu k sudcovi, ktorému vec pripadla na rozhodnutie podľa pravidiel stanovených v rozvrhu práce, pretože iným sudcom prejednanie a rozhodnutie veci neprináleží. Účastník je povinný túto námietku uplatniť najneskôr na prvom pojednávaní, ktoré viedol sudca, o ktorého vylúčenie ide. Dôvod sudcovho vylúčenia však nemusí byť účastníkovi známy už pri prvom pojednávaní, preto zákon umožňuje, aby námietku uplatnil aj v priebehu konania, najneskôr však do pätnástich dní, odkedy sa o dôvode vylúčenia mohol dozvedieť. Námietka zaujatosti ako procesný úkon účastníka musí spĺňať zákonom predpísané náležitosti. Okrem všeobecných náležitostí, ktoré zákon vyžaduje pri každom podaní (§ 42 ods. 3), musí obsahovať osobitné náležitosti, a to: označenie sudcu, ktorého zaujatosť namieta, konkrétne skutočnosti, z ktorých vyvodzuje zaujatosť sudcu, údaj o tom, kedy sa o dôvode vylúčenia dozvedel (pokiaľ neuplatňuje námietku na prvom pojednávaní).

Pokiaľ námietka zaujatosti nebude spĺňať zákonom predpísané náležitosti a účastník ani napriek poučeniu zo strany súdu podľa § 43 toto podanie neopraví, súd nebude k takejto námietke prihliadať. Za týchto okolností zákonný sudca nie je ani povinný predložiť vec nadriadenému súdu a koná ďalej vo veci.

V prejednávanej veci ide o posúdenie, či námietka zaujatosti vznesená otcom dieťaťa podaním zo 16. mája 2008 spĺňala zákonom predpísané náležitosti (§ 15a ods. 3 O.s.p.) a či bolo povinnosťou konajúcej sudkyne postupovať podľa § 16 ods. 1 O.s.p. a predložiť vec na rozhodnutie o námietke zaujatosti nadriadenému súdu.

Z obsahu spisu vyplýva, že otec maloletého dieťaťa v priebehu konania na súde prvého stupňa podaním zo 16. mája 2008 namietal nepríslušnosť Okresného súdu Košice - okolie a vzniesol voči tomuto súdu námietku zaujatosti. Zároveň žiadal, aby v danej veci konal zákonný sudca Okresného súdu Košice I. Otec maloletého dieťaťa pred otvorením pojednávania dňa 27. mája 2008 bol konajúcou sudkyňou upovedomený, že vec nebude predložená nadriadenému súdu na rozhodnutie o námietke zaujatosti z dôvodov, že jeho námietka zaujatosti nespĺňa zákonom predpísané náležitosti s poukazom na ustanovenie § 15a ods. 2 a 3 O.s.p. a k takejto námietke súd nebude prihliadať.

Dovolateľ v súvislosti s tvrdením procesnej vady konania v zmysle § 237 písm. g/ O.s.p. namieta porušenie jeho práva na spravodlivý súdny proces. Podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky každý má právo domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom. Obsah práva na spravodlivý súdny proces nespočíva len v tom, že osobám nemožno brániť v uplatnení práva alebo ich diskriminovať pri jeho uplatňovaní, obsahom tohto práva je relevantné konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Do práva na spravodlivý proces nepatrí právo účastníka konania, aby sa všeobecný súd stotožnil s jeho právnymi názormi, navrhovaním a hodnotením dôkazov (IV. ÚS 252/04). Právo na spravodlivý súdny proces neznamená ani právo na to, aby bol účastník konania pred všeobecným súdom úspešný, teda aby bolo rozhodnuté v súlade s jeho požiadavkami a právnymi názormi (I. ÚS 50/04). Do obsahu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivý proces podľa

čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd nepatrí ani právo účastníka konania vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ním navrhnutých dôkazov súdom, prípadne sa dožadovať ním navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (I. ÚS 97/97), resp. toho, aby súdy preberali alebo sa riadili výkladom všeobecne záväzných predpisov, ktorý predkladá účastník konania (II. ÚS 3/97, II. ÚS 251/03).

Porušenie práva na spravodlivý proces sa v dovolaní vyvodzuje z toho, že napriek námietke zaujatosti vznesenej dovolateľom voči Okresnému súdu Košice - okolie, ako aj proti sudkyni JUDr. E. K., rozhodoval vo veci vylúčený sudca a týmto postupom súdu bolo porušené jeho právo na spravodlivý proces. Z obsahu námietky zaujatosti dovolateľom vznesenej je zrejmé, že tento nenamietal zaujatosť sudcu, ktorý vec prejednával a rozhodoval (§ 15a ods. 1 O.s.p.), ale Okresný súd Košice - okolie a išlo o prípad v zmysle § 15a ods. 3 O.s.p. Vzhľadom k tomu, že námietka zaujatosti vznesená otcom maloletého nespĺňala zákonom predpísané náležitosti, súd prvého stupňa k takejto námietke neprihliadol a nepredložil vec na rozhodnutie o námietke zaujatosti nadriadenému súdu (§ 16 ods. 1 O.s.p.). Na odvolanie otca maloletého Krajský súd v Košiciach napadnutý rozsudok potvrdil. Konštatoval, že súd prvého stupňa riadne zistil skutkový stav, posúdil ho podľa správnych zákonných ustanovení Zákona o rodine a zákonne o návrhu na zvýšenie výživného rozhodol. Odvolací súd sa nezaoberal otcom vznesenou námietkou zaujatosti v odvolaní, pretože táto nespĺňala zákonné kritériá. Z obsahu spisu nevyplýva, že otec dieťaťa (dovolateľ) vzniesol v priebehu konania konkrétnu námietku zaujatosti voči sudkyni JUDr. E. K., ktorá vec prejednávala a rozhodovala. Túto námietku vznáša až v predmetnom dovolaní voči napadnutému rozhodnutiu odvolacieho súdu, teda po právoplatnom skončení konania. Skutočnosti, ktoré by dôvodnosť vznesenej námietky zaujatosti odôvodňovali, však v dovolacom konaní neboli zistené.

Dovolací súd preto dospel k záveru, že v preskúmvanej veci nie sú dané dôvody prípustnosti dovolania podľa § 237 písm. g/ O.s.p.

Najvyšší súd Slovenskej republiky mimoriadny opravný prostriedok otca maloletého odmietol podľa § 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p. ako smerujúci proti rozhodnutiu, proti ktorému je dovolanie neprípustné. Pritom riadiac sa právnou úpravou dovolacieho konania, nemohol sa zaoberať vecnou správnosťou napadnutého rozsudku odvolacieho súdu.

Dovolací súd nepriznal účastníkom konania náhradu trov dovolacieho konania, lebo procesne úspešná matka nepodala návrh na uloženie povinnosti nahradiť trovy dovolacieho konania (§ 243b ods. 5 O.s.p., § 224 ods. 1 O.s.p. a § 151 ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 14. januára 2010

JUDr. Vladimír Magura, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Emília Kišacová